

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КОНФЛІКТОЛОГІЯ

ID 3300

Шифр, назва спеціальності та освітній рівень	053 Психологія (бакалавр)	Назва освітньої програми	Психологія (2024)
Тип програми	Освітньо-професійна	Мова викладання	Українська
Факультет	Факультет економіки та менеджменту (ФЕМ)	Кафедра	Каф. психології (ПС)

Викладач/викладачі

Сівчук Петро Іванович, Старший викладач, [профіль на порталі "Науковці ТНТУ"](#)

Загальна інформація про дисципліну

Мета курсу	Метою навчальної дисципліни «Конфліктологія» є формування у здобувачів вищої освіти сучасних знань з основ конфліктології, актуальних питань загальної конфліктології та побудови продуктивних людських взаємовідносин, оволодіння практичними навичками аналізу конфліктів, вироблення вмінь контролювати конфліктну ситуацію та ефективно вирішувати та аналізувати конфліктні ситуації, що виникають в різних сферах суспільного життя.
Формат курсу	очний, дистанційний, змішаний
Компетентності ОП	Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей: - загальних: ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії. - спеціальних: СК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. СК 11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
Програмні результати навчання з ОП	- За результатами вивчення дисципліни студент повинен продемонструвати такі результати навчання: ПР 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності. ПР 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.
Обсяг курсу	Очна (денна) форма здобуття освіти: Кількість кредитів ECTS — 4,5; лекції — 28 год.; практичні заняття — 28 год.; самостійна робота — 79 год.; Заочна форма здобуття освіти: Кількість кредитів ECTS — 4,5; лекції — 10 год.; практичні заняття — 4 год.; самостійна робота — 121 год.;
Ознаки курсу	Рік навчання — 4; семестр — 8; Вибіркова дисципліна; кількість модулів — 2;
Форма контролю	Поточний контроль: Тестові модульні контролю №1 і №2, контроль і оцінювання участі в практичних заняттях з курсу.

Підсумковий контроль: екзамен

Компетентності та дисципліни, що є передумовою для вивчення

Дисципліни, що є передумовою для вивчення курсу:

- Загальна психологія;
- Психодіагностика;
- Соціальна психологія;
- Психологія спілкування;
- Психологія управління.

Матеріально-технічне та/або інформаційне забезпечення

. Інформаційні ресурси

1. <http://dl.tntu.edu.ua/login.php?course=426> і дистанційного навчання ТНТУ. (ID: 3300).
2. <http://www.nbu.gov.ua> – офіційний сайт Наукової бібліотеки ім. Вернадського
3. <http://www.lib.com.ua> – офіційний сайт Електронної бібліотеки
4. <http://library.tntu.edu.ua> - офіційний сайт науково-технічної бібліотеки ТНТУ
5. <http://www.library.te.ua> - офіційний сайт обласної універсальної наукової бібліотеки
6. Навчальні матеріали онлайн

Навчально-методичне забезпечення

1. Конфліктологія: методичні рекомендації для підготовки до практичних занять. Для студентів спеціальності 053 «Психологія», / упорядник П. Сівчук. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя. 2023. 36 с.
2. Конфліктологія: методичні вказівки для самостійної роботи. Для студентів спеціальності 053 «Психологія», / упорядник П. Сівчук. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя. 2023. 33с.

СТРУКТУРА КУРСУ

Лекційний курс	Годин	
	<u>ОФЗО</u>	<u>ЗФЗО</u>
<p>Лекція 1. Тема: Конфліктологія як наука і навчальна дисципліна Об'єкт і предмет конфліктології. Основні цілі і завдання конфліктології. Методи дослідження конфліктології. Основні напрямки дослідження і функції конфліктології. Система категорій конфліктології. Методологічні принципи дослідження конфліктів. Функції конфліктології. Місце і роль конфліктології в системі наукового знання. Актуальність конфліктології як науки в сучасній Україні.</p>	2	1
<p>Лекція 2. Тема: Становлення і розвиток конфліктології Передумови формування конфліктологічних ідей. Проблема конфліктів в поглядах стародавніх і античних мислителів. Конфліктологічні ідеї періоду середньовіччя, відродження і нового часу. Проблема насильства і конфліктів в релігійних вченнях. Дослідження конфліктів в соціології. Основні ідеї і напрямки. Дослідження конфліктів в психології, Основні підходи і проблеми. Причини і фактори виникнення конфліктології як самостійної науки в 20 ст.. Сучасні західноєвропейські та американські конфліктологічні теорії. Становлення і розвиток конфліктології в Україні.</p>	2	1
<p>Лекція 3. Тема: Сутність і структура конфлікту Конфлікт як феномен суспільного життя: сутність та природа конфлікту; структурна модель та основні елементи конфлікту; предмет, об'єкт, об'єктивний зміст та суб'єктивне значення конфлікту; границі (межі) конфлікту; порівняння терміну конфлікт із іншими на позначення зіткнення (суперництво, конкуренція, криза). Витоки, причини та рушійні сили конфлікту: напруженість як передумова конфлікту; умови, причини, мотиви та рушійні сили конфліктів; організаційно-управлінські причини конфліктів; соціально-психологічні причини конфліктів; особистісні причини конфліктів. Функції конфліктів: вплив конфлікту на соціальне оточення та його учасників; позитивні функції конфліктів; негативні функції конфліктів.</p>	2	2
<p>Лекція 4. Тема: Динаміка конфлікту та механізми його виникнення Конфлікт як соціальний процес та особливості його розвитку. Структурна схема динаміки конфлікту: конфліктна ситуація – інцидент – конфлікт. Основні періоди розвитку конфлікту: латентний період, відкритий період, після конфліктний період. Концепція чотирьох фаз розвитку конфлікту (А. Ішмуратов): латентна фаза, демонстраційна фаза, агресивна фаза, батальна фаза. Інцидент та його роль у конфлікті.</p>	2	-

Ескалація конфлікту та її основні ознаки. Кульмінація та форми завершення конфлікту. Тривалість та інтенсивність конфлікту. Динаміка різних видів конфліктів.

Лекція 5. Тема: Види, типи і форми конфліктів та сфери їх прояву
Інваріантність прояву конфліктів та проблема їх систематизації. Природа видових характеристик конфліктів та підстави для їх виділення. Типологія конфліктів у класичній конфліктологічній науці. Основні типи конфліктів. Види конфліктів. Основні види соціальних конфліктів та своєрідність їх прояву в різних сферах соціального життя. Форми прояву конфліктів. Основні характеристики. Особливості, природа, види та основні причини конфліктів в сучасній Україні.

2 2

Лекція 6. Тема: Внутрішньоособистісний конфлікт та його характеристика
Основні підходи до вивчення внутрішньо-особистісного конфлікту. Суть та особливості внутрішньо-особистісного конфлікту. Передумови виникнення внутрішньо-особистісного конфлікту. Переживання як основа внутрішньо-особистісного конфлікту. Внутрішньо-особистісний конфлікт та адитивна поведінка. Внутрішньо-особистісний конфлікт та суїцидальна поведінка. Основні види внутрішньо-особистісного конфлікту: мотиваційний, моральний, когнітивний, рольовий, адаптивний, невротичний, конфлікт неадекватної самооцінки, конфлікт нереалізованих бажань або комплексу неповноцінності. Форми прояву внутрішньо-особистісного конфлікту: неврастенія, ейфорія, регресія, проєкція, номадизм, раціоналізм. Наслідки внутрішньо-особистісного конфлікту: стрес, фрустрація, невроз. Способи попередження і вирішення внутрішньо-особистісного конфлікту: компроміс, уникнення, переорієнтація, сублімація, ідеалізація, витіснення, корекція.

2 -

Лекція 7. Тема: Міжособистісні та міжгрупові конфлікти
Особливості, причини та наслідки міжособистісних та міжгрупових конфліктів. Міжособистісний конфлікт, його суть та роль у взаємовідносинах між людьми. Класифікація міжособистісних конфліктів. Міжособистісні методи (стили) поведінки в конфліктах за К. Томасом і Р. Кілменом. Г. Зіммель про внутрішньогрупові конфлікти. Внутрішньогрупові конфлікти в концепціях Л. Козера. К. Левіна, М. Дойча. Міжгрупові конфлікти, їх особливості та механізм виникнення. Внутрішньогрупові міжособистісні процеси як причина міжгрупового конфлікту. Управління міжособистісними і міжгруповими конфліктами. Конфліктна протидія і види міжособистісних конфліктів. Незадоволеність потреб, як джерело конфліктної протидії. Конструктивна та деструктивна функції міжособистісних конфліктів. Когнітивний контекст конфліктів у міжособистісній взаємодії.

2 -

Лекція 8. Тема: Суспільні конфлікти та сфери їх розгортання
Конфлікти в суспільстві та їх особливості. Політичні конфлікти. Соціальні конфлікти. Сімейні конфлікти. Міжетнічні конфлікти. Міжконфесійні та релігійні конфлікти. Конфлікти культур та духовних цінностей. Економічні конфлікти. Міждержавні конфлікти. Рольові конфлікти. Виробничі конфлікти.

2 -

<p>Лекція 9. Тема: Тема 9: Процес управління конфліктами Об'єктивна основа, суть і мета управління конфліктами. Основні правила поведінки з конфліктами в організації. Структура процесу управління конфліктами. (прогнозування, попередження, запобігання, профілактика, діагностика, регулювання, розв'язання). Принципи керування конфліктами (об'єктивності, плюралізму, гласності, демократичності, конкретно-історичного підходу). Технологічні підходи при регулюванні конфліктів. (легалізація, легітимізація, інституалізація, раціоналізація). Основні етапи процесу регулювання конфліктів. Способи прийняття управлінських рішень в конфліктних ситуаціях (педагогічні, адміністративні). Роль менеджера, психолога, медіатора в процесі управління конфліктами.</p>	<p>2 2</p>
<p>Лекція 10. Тема: Методи і форми управління конфліктами Структурні методи управління конфліктами (роз'яснення вимог до роботи, створення обґрунтованої системи винагород, тощо). Міжособистісні методи управління конфліктами (поступка, ухиляння, примушування, компроміс, співробітництво). Внутрішньо-особистісні методи управління конфліктами (переорієнтація, сублімація, ідеалізація, витіснення, корекція, компроміс, ухиляння). Персональні методи управління конфліктами (використання влади, мотивації, переконання, зміна складу учасників, тощо). Переговори як метод управління конфліктами. Моделі і стилі виходу з конфліктних ситуацій (конкуренція, пристосування, співпраця, ухиляння, компроміс, тощо).</p>	<p>2 -</p>
<p>Лекція 11. Тема: Конструктивне розв'язання конфліктів .Основні форми і варіанти завершення конфліктів (розв'язання, врегулювання, загасання, усунення, переростання в інший конфлікт). Сутність та особливості процесу розв'язання конфлікту. Правила розв'язання конфліктів. Критерії розв'язання конфлікту. Умови і фактори розв'язання конфліктів. Логіка, стратегії і способи розв'язання конфліктів. Основні методи розв'язання конфліктів. Суть техніки ПРІЗН (Послідовні ініціативи у зниженні напруги Ч. Осгуда) для нормалізації відносин опонентів конфліктної взаємодії</p>	<p>2 -</p>
<p>Лекція 12. Тема: Посередництво (медіація) у вирішенні конфліктів Основні форми залучення третьої сторони до вирішення конфлікту: медіація або посередництво; третейський суд; арбітраж; примирення; фасилітація; суд, міні-суд, приватне правосуддя. Поняття посередництва (медіації) в конфлікті. Історія посередництва (медіації). Сфери застосування посередництва. Принципи та процедури медіації. Використання влади і технологій у роботі посередника. Стадії посередництва. Роль особистості посередника, його репутації і стилю діяльності а конфлікті.</p>	<p>2 1</p>
<p>Лекція 13. Тема: Переговорний процес та його роль у вирішенні конфліктів Суть переговорного процесу як способу розв'язання конфліктів. Види та функції переговорів. Характерні риси переговорного процесу. Динаміка переговорного процесу: підготовка переговорів; ведення переговорів (налагодження контакту, прийом інформації, техніка слухання, передача інформації,</p>	<p>2 1</p>

досягнення угоди); аналіз результатів переговорів; виконання досягнутих домовленостей; суб'єктивні оцінки переговорів та їх результатів. Психологічні механізми і технологія переговорного процесу. Психологічні умови успіху на переговорах. Основні (універсальні) стилі ведення переговорів.

Лекція 14. Тема: Теорія перемовин

Вимоги до учасників перемовин і регуляція психологічної атмосфери. Налагодження контакту на перемовинах. Прийом інформації. Передача інформації. Рух до згоди. Прийняття рішення. Завершення перемовин і культурні відмінності в переговорному процесі.

2 -

РАЗОМ: 28 10

Практичні заняття (теми)	Годин	
	ОФЗО	ЗФЗО
Тема 1. Конфліктологія як галузь наукового знання.	2	1
Тема 2. Історія виникнення, становлення і розвитку конфліктології як науки	2	1
Тема 3. Суть конфлікту та його структура	2	1
Тема 4. Динаміка конфлікту	2	-
Тема 5. Типи, види і форми конфліктів	2	1
Тема 6. Внутрішньо-особистісний конфлікт	2	-
Тема 7. Міжособистісні та міжгрупові конфлікти	2	-
Тема 8. Суспільні конфлікти та сфери їх розгортання	2	-
Тема 9. Процес управління конфліктами	2	-
Тема 10. Методи і форми управління конфліктами	2	-
Тема 11. Конструктивне розв'язання конфліктів	2	-
Тема 12. Посередництво у розв'язанні конфліктів	2	-
Тема 13. Переговорний процес та його роль у вирішенні конфліктів	2	-
Тема 14 Теорія переговорів	2	-

ІНШІ ВИДИ РОБІТ

Теми, короткий зміст

Самостійна робота.

Опрацювання окремих розділів програми, які не виносяться на семінарські заняття:

- Психологічні причини конфліктів
  - Профілактика конфліктів
  - Діагностика та прогнозування конфліктів
  - Стрес як причина та наслідок виникнення конфлікту
  - Компроміс, як спосіб вирішення конфлікту
  - Особистість в конфлікті
  - Особливості конфлікту та способи його нормативного регулювання
  - Попередження конфлікту
  - Соціальні ролі учасників конфліктів
  - Типологія і природа насильства в конфлікті
  - Поведінка учасників конфлікту
  - Вплив емоційних станів людини на виникнення конфліктних ситуацій
- Сімейно-побутові конфлікти

Інформаційні джерела для вивчення курсу

Рекомендована література:

1. Герасіна Л.М. Требін М.П. Сахань О.М. Воднік В.Д. Конфліктологія: загальна та юридична. Підручник. К.: Видавництво «Право».2021. 224с.
2. Долинська Л.В. Психологія конфлікту. К.: Вид.: Каравелов. 2019. 304с.
3. Зарицька В.В. Психологія конфлікту. К.: Вид. Гельветина. 2019. 380с.
4. Є.Б. Тихомирова С.Р. Постоловський Конфліктологія та теорія переговорів. Вид.: Університетська книга. 2023. 240с.
5. Конфліктологія та теорія переговорів. Т.П. Яхно, Г.О. Куревіна. .: ВД «Сварог». 2019. 168с.
6. Конфліктологія та теорія переговорів. Є.Б. Тихомирова, С.Р. Постоловський. К.: Університетська книга. 2023. 240с.
7. Конфлікт менеджмент. Довідник для керівників та консультантів. Фрідріх Глазл. Вид. АДЕФ – Україна. 2020. 528с.
8. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Вид. УжНУ «Говерла». 2020. 360с.
9. Партико Н. В. Психологія конфліктів. Львів: Вид. Львівська політехніка. 2019. 132с.
10. Управління конфліктами. Захарчин Г.М., Винничук Р.О. Львів: вид. Львівська політехніка. 2019. 160с.

допоміжна

- Ільїна Н.М. Конфлікт в загальноосвітній школі. Навчальний посібник. К.: Вид. Університетська книга. 2023. 183с.
- Конфліктологія: Практикум . (Електронний ресурс) навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка». / М. М. Дученко, О. А. Шевчук; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Електроні текстові дані. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2020. 88с.
- Чайковська О.М. Психологія конфліктності молодших підлітків, схильних до девіантної поведінки. Вид. КТН. 2021. 166с.

Політики курсу

Політика контролю	Використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: поточне опитування; тестування; виконання індивідуальних завдань та презентацій; оцінювання результатів виконаних самостійних робіт; бесіди та обговорення проблемних питань; дискусії; індивідуальні консультації; екзамен. Можливий ректорський контроль.
Політика щодо консультування	Консультації при вивченні дисципліни проводяться згідно затвердженого на кафедрі ПС. Консультування передбачено як очно ,так і з використанням ресурсів електронного навчального курсу у середовищі електронного навчання університету.
Політика щодо перескладання	Студент має право на повторне складання модульного контролю з метою підвищення рейтингу протягом тижня після складання модульного контролю за графіком. Перескладання екзамену відбувається в терміни, визначені графіком освітнього процесу. Здобувач ВО має право на зарахування результатів навчання здобутих у неформальній чи інформальній освіті.
Політика щодо академічної доброчесності	При складанні усіх видів контролю у середовищі електронного навчання завжди активується система розпізнавання особи, що складає контроль. Усі практичні роботи у ЕНК перевіряються вбудованою системою Антиплагіат. При складанні усіх форм контролю забороняється списування, у тому числі з використанням сучасних інформаційних технологій.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим компонентом освітнього процесу. За наявності поважних причин (наприклад, хвороба, особливі потреби, відрядження, сімейні обставини, участь у програмах академічної мобільності тощо) навчання може здійснюватися за індивідуальним графіком, погодженим з деканом факультету.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів, які отримують студенти за курс

Модуль 1					Модуль 2					Підсумковий контроль		Разом з дисципліни
Аудиторна та самостійна робота					Аудиторна та самостійна робота					Теоретичний курс	Практичне завдання	100
Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Самостійна робота		Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Самостійна робота				
20	20		0		15	20		0				
№ лекції	Види робіт	К-ть балів	Види робіт	К-ть балів	№ лекції	Види робіт	К-ть балів	Види робіт	К-ть балів			
Тема 1-2	Практичне заняття №1-2	5			Тема 9-10	Практичне заняття №9-10	5					
Тема 3-4	Практичне заняття №3-4	5			Тема 11	Практичне заняття №11	5					
Тема 5-6	Практичне заняття №5-6	5			Тема 12	Практичне заняття №12	5					
Тема 7-8	Практичне заняття №7-8	5			Тема 13-14	Практичне заняття №13-14	5					

Розподіл оцінок

Сума балів за навчальну діяльність	Шкала ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
75-81	C	Добре
67-74	D	Задовільно
60-66	E	Задовільно
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Затверджено рішенням кафедри ПС, протокол №1 від «29» серпня 2024 року.

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми канд. психол. наук, доцент кафедри ПС

Ірина ПЕРІГ